Astrae Sibul

Lehekülgi mäluraamatust

Minu isa Aleksander Sibul raamatukogutegelasena

Viimast võimalust kasutas sageli prof. Artur Lemba, kes oli oma nooruse ja õpinguaja veetnud Peterburis ning tundis seetõttu sealse elu vastu huvi. Et raamatud olid küllaltki kallid, kasutati elavalt laenukogu nii eesti- kui ka võõrkeelset osakonda. Kõik see tõi Tallinna Keskraamatukogusse palju haritlaskonna esindajaid, kellest nii mõnedki leidsid tee ka juhataja kabinetti. Linnateenijate Meeskoori esimehena puutus isa kokku koori dirigentidega. Esimeseks dirigendiks oli tollal nooruke Gustav Ernesaks, hiljem Alfred Karindi.

Lähemasse sõprusringi kuulusid Tammsaare ja literaat Bernhard Linde. Nendega oli ta tutvunud juba Tartus Hugo Treffneri eragümnaasiumis õppides.

Kirjanik Tammsaarest sai Tallinna Keskraamatukogu alaline lugeja. Raamatukogu kasutamises tulid vaheajad vaid siis, kui oli parajasti mingi teose kirjutamine pooleli. Et isa jälgis hoolega välismaal ilmuvat kirjandust (selles osas komplekteeris ta kogu ise), oli tal võrdlemisi kerge kirjanikule lugemist soovitada. Raamatukogu kasutajana oli Tammsaare väga korralik. Ta pakkis saadud raamatud hoolikalt paberisse, sidus paki nööriga. Tagasi kogusse tõi teosed alati kas tähtajaks või varem.

Ühiste huvide ja poliitiliste vaadete tõttu tekkis kirjaniku ja minu isa vahel sügavam sõprus, nii et arutati ka poliitilisi ja muid jooksvaid sündmusi. Tihtigi liitus nendega literaat Bernhard Linde, kes oli Tammsaare lähemaid sõpru. Kirjaniku lemmiksuvituskoht oli Narva-Jõesuu ja et ka Sibula perekonnal oli kavatsus 1932. a. suvi veeta Narva-Jõesuus, siis tekkis pereisadel soov koos sõita pühapäevaks Narva-Jõesuusse suvekorterit otsima. Sel puhul tuli kirjanik eelnevalt Sibula korterisse asja arutama. Ta näis kuidagi väiksena, kössitõmbununa. Lepiti kokku, et väljasõit toimub laupäeva öösi, et hommikuks Narva-Jõesuusse jõuda. Pühapäevane päev oli ette nähtud suvekorteri otsimiseks, tagasisõit pidi toimuma ööl vastu esmaspäeva. Kokkuhoiu mõttes sõideti III klassi vagunis, kus olid kõvad puupingid. Koos perekonnaga sõideti II klassis, kus olid pehmete valge-sinitriibuliste istmetega kupeed.

Meie pered ei sõitnud koos. Esmalt saabus Narva-Jõesuusse meie perekond, mõne nädala möödudes kirjaniku pere. Suvilad asusid lähestikku, nii käidi üsna tihedalt läbi. Tavaliselt mindi hommikupoolikul koos mereranda, kuhu oli küllaltki pikk maa. Käthe Hansen ja Leena Sibul kõndisid tavaliselt ees, lapsed — Riita ja Erik Hansen ning Astrea ja Helle Sibul — naerdes ja vadistades järel. Riita Hansen oli 1932. aastal 11-aastane sihvakas pikasääreline preilihakatis, küllalt tark ja iseteadev. Tema 3-aastane vend Erik oli aga äärmiselt armas valgejuukseline poisike, keda kodused kutsusid Pussaks. Pussake oli küll beebiliku välimusega, kuid oma ea kohta hästi arenenud. Nii sobisime meie, 1924. aastal sündinud Astrea ja 1928. aastal sündinud Helle, oma ea poolest kirjaniku lastele hästi mängukaaslasteks. Pikal rannateekonnal tavatses Astrea jutustada enda välja mõeldud jutukesi, mida Pussa suure huviga kuulas. Koos käidi mitte ainult rannas, vaid ka kuursaali lähedal pargis ja Narva-Jõesuu avarates metsades. Metsas oli veel Vabadussõja-aegseid kaitsekraave, kus lastel oli mõnus

ronida ja mängida. Ühel niisugusel metsaskäigul tuli Riitale mõte hakata Astreale matemaatikat õpetama. Riita oli küllaltki hea pedagoogilise vaistuga, emade imestuseks suutis ta lühikese ajaga üsna palju õpetada. Ta oli ka päris osav õmblemises, oma nukkudele oli ta kõik riided ise valmistanud. Et Helle Sibul oli sama aasta mais olnud raskesti haige, hoiti teda väga, seejuures sai vanem õde rohkem vabadust maitsta. Üldse puudus Sibula lastel võimalus enne kooliminekut lävida teiste lastega. Elati ju ametikorteris südalinnas, kus puudus hoov mängimiseks, ja lapsi viidi jalutama isa-ema käekõrval. Suvel, kui naabersuvilates oligi meieealisi lapsi, ei lubatud nendega mängida: meie pere kodukord nägi ette, et mängida tohtis ainult nende lastega, kelle vanemaid meie vanemad tundsid. Ei ole siis imestada, et tundsime oma uutest mängukaaslastest suurt rõõmu, pealegi olid need tublid hästiarenenud lapsed. Möödus suvi ja katkes läbikäimine kahe pere laste vahel. Elati üksteisest küllaltki kaugel, pealegi ei käinud tüdrukud ühes koolis. Riita Hansen õppis E. Lenderi eragümnaasiumis, mina aga alustasin oma õpinguid Tallinna XIV algkoolis Tatari tänavas.

Kui isa 3. märtsil 1940 tütardega Kadriorgu jalutas ja tahtis Tammsaare lesele kaastunnet avaldada ning ühtlasi sõbraga jumalaga jätta (surnu oli siis veel kodus, alles hilisõhtul viidi kirst Estonia kontserdisaali), siis palusin luba välja jääda — ei suutnud armastatud kirjanikku surnuna näha.

Kirjaniku surma järel jäi perekonnapeaks Käthe Hansen. Vahetult pärast matuseid külastas ta isa sageli. Kui ta oli aga saanud nõu, kuhu oma muredega pöörduda, kust abi saada, jäid külastused harvemaks. Erinevalt kirjanikust külastas Käthe Hansen A. Sibulat mitte ainult tema töökabinetis, vaid ka kodus. Meelde on jäänud Käthe Hanseni omapärased võrdlused. Võib vaid oletada, kas proua omandas need kirjanikult tema kõrval elades või abiellus kirjanik temaga osalt tema omapärase kõnepruugi tõttu.

Teine küllaltki sage külastaja oli literaat Bernhard Linde. Kui ta juhtus tulema pärast tööaega, helistas ta korteri uksekella. Kui siis keegi meist ukse avas, polnud tavaliselt ukse taga kedagi näha, aga trepilt kuuldus: “Kas esa kodus on?”

Kui keegi, kes ei tundnud Tammsaaret ega Lindet, oleks neid koos kohanud, oleks ta välimuse ja oleku järgi pidanud kuulsaks kirjanikuks B. Lindet. B. Linde säras, Tammsaare tema kõrval jättis hoopis tuhmima mulje. B. Linde ilmus tavaliselt seltskonda ilmega: “Tulin, nägin, võitsin.” Ta oli mitmeid kordi olnud abielus, ka oli tal abieluväliseid vahekordi. Rahaasjades ei olnud ta alati korrektne. Kuid seda kinnitas isa kodus alati, et tema vastu oli Linde jäägitult aus ja vastutulelik. 1942. aasta suve veetis meie pere Järvakandis, kus Linde andis kasutada ühe oma talus asuvast kahest elumajast. Samal suvel tegi isa koos F. Kulli ja kunstnik Sivadiga Linde metsas puid, töötasuks oli lubatud osa ülestehtud metsast. Isa sai oma osa kätte, mida ei saa küll öelda F. Kulli ja A. Sivadi kohta.

1944. aasta sügisel ei põgenenud B. Linde Läände. Ta töötas TPI vene keele kateedris 1944.–1949. aastal. Siis ta arreteeriti ja saadeti Narva vangilaagrisse. Nagu oma saatust ette aimates oli Linde enne vangistamist osa oma raamatukogust paigutanud Endla tänavasse kellegi tuttava juurde. Vanglas olles saatis Linde isale kirja palvega mõned raamatud realiseerida ja temale raha saata mõnesuguste kohustuste täitmiseks. Kui aga isa läks kirjas antud aadressil ja Linde kirja ette näitas, löödi uks tema nina eest lihtsalt kinni. Võib-olla oli selle põhjuseks kartus, sest tollal ei julgetud kedagi usaldada. Linde aga sai Narva vangilaagris peksmise tagajärjel närvivapustuse. Ta saadeti Seewaldi haiglasse, kus ta 1954. aastal suri.

(Järgneb.)

Sibul, A. (2000). Lehekülgi mäluraamatust. Allikas Videvik: http://www.videvik.ee/486/486index.html